



KATSAUKSIA

Marja Kiviniemi

Yksityisen sektorin eläketurva vuonna 2005

Eläketurvakeskuksen katsauksia
2006:3

Eläketurvakeskus • Pensionsskyddscentralen

KATSAUKSIA

Marja Kiviniemi

Yksityisen sektorin eläketurva vuonna 2005

Eläketurvakeskuksen katsauksia
2006:3

Eläketurvakeskus • Pensionsskyddscentralen

KATSAUKSIA

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin 010 7511 • Faksi (09) 148 1172

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Tfn 010 7511 • Fax (09) 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 Eläketurvakeskus Finland

Tel. +358 10 7511, Fax +358 9 148 1172

Edita Prima Oy

Helsinki 2006

ISSN 1236-7737

ABSTRAKTI

Tässä katsauksessa tarkastellaan lähinnä yksityisen sektorin eläkelakien (TEL, LEL, MEL, TaEL, YEL ja MYEL) mukaista toimintaa vuonna 2005. Tilastoissa ovat kuitenkin mukana myös julkisen sektorin maksamat yksityisen puolen eläkkeet. Maatalouden luopumisjärjestelmiin perustuvat eläkkeet eivät sisälly esitettyihin tilastolukuihin, ellei niistä ole erikseen mainintaa kyseisessä kohdassa. Tärkeimpiä tilastosuureita on myös verrattu edellisen vuoden tietoihin, jotka on merkitty sulkuihin.

Yksityisen sektorin eläkemeno vuonna 2005 oli 8,7 miljardia euroa. Kasvu edellisestä vuodesta oli 4,6 prosenttia. Kaikkiaan lakisääteisiä eläkkeitä maksettiin tarkasteluvuonna lähes 18 miljardia euroa, joka on 3,6 prosenttia enemmän kuin vuonna 2004. Kokonaiseläkemenon osuus bruttokansantuotteesta oli 11,4 prosenttia eli sama kuin vuotta aikaisemmin.

Eläkelainsäädäntöä uudistettiin tuntuvasti vuoden 2005 alusta. Merkittävimmät muutokset olivat joustavaan, 63–68 vuoden vanhuuseläkeikään siirtyminen, eläkkeiden karttumisperiaatteiden muuttaminen ja eläkemenoja säätelevän elinaikakertoimen käytöstä sopiminen. Uudistuksen vaikutukset näkyivät ensimmäisen vuoden tilastoissa lähinnä vain vanhuuseläkkeiden lukumäärän ja eläkemenon lievänä kasvuna. Mahdollisuutta jäädä entistä nuorempana vanhuuseläkkeelle käytettiin hyväksi selvästi ennakoitua vähemmän. Eläkkeelle siirtyi vain noin joka neljäs työssä käyvä 63–64-vuotias, joten uudistuksen ensimmäiset tavoitteet näyttäisivät toteutuneen. Eläkeuudistuksen todelliset vaikutukset pystytään arvioimaan vasta, kun uuden järjestelmän voimaantulon jälkeen työnsä aloittaneet jäävät eläkkeelle. Työurien pidentymisen toivotaan näkyvän tilastoissa jo lähivuosien aikana.

ABSTRACT

This review mainly examines activity under the private-sector pension acts (the Employees' Pensions Act, TEL, the Temporary Employees' Pensions Act, LEL, the Seamen's Pensions Act, MEL, the Pensions Act for Performing Artists and Certain Groups of Employees, TaEL, the Self-Employed Persons' Pensions Act, YEL, and the Farmers' Pensions Act, MYEL) in 2005. The statistics, however, also include private-sector pensions paid by the public sector. Pensions based on farm closure schemes are not included in the presented statistical figures, unless there is separate mention of them in the concerned paragraph. The most important statistical quantities have also been compared with data from the previous year, indicated in brackets.

The private-sector pension expenditure was 8.7 billion euros in 2005. The increase from the previous year was 4.6 per cent. In all, statutory pensions were paid to the amount of nearly 18 billion euros in the year examined, which is 3.6 per cent more than in 2004. The share of total pension expenditure of GDP was 11.4 per cent, i.e. the same as the year before.

The pension legislation was reformed considerably as of the beginning of 2005. The most significant changes were the change-over to a flexible retirement age of 63–68, changing the principles of pension accrual, and agreeing on the use of a life expectancy coefficient that adjusts pension expenditure. The effects of the reform were seen in the statistics for the first year mainly only as a slight increase in the number of old-age pensions and in pension expenditure. The possibility to retire on an old-age pension earlier than before was utilised clearly less than anticipated. Only about every fourth gainfully employed person aged 63–64 retired, and so the first objectives of the reform seem to have been realised. The actual effects of the pension reform cannot be estimated until those who have entered into employment after the new scheme entered into force retire. The wish is that the extension of working careers is seen in the statistics already in the near years.

SISÄLTÖ

1	Eläkeuudistus 2005	9
2	Yksityisen sektorin eläkkeiden lukumäärä	12
3	Eläkkeensaajien lukumäärä	14
4	Eläkkeellesiirtymisiän odote ja vanhuuseläkkeelle siirtyneet	15
5	Eläkkeiden indeksitarkistukset	16
6	Yksityisen sektorin eläkemeno	17
7	Yksityisen sektorin eläkkeiden keskimäärä ja eläkkeensaajan kokonaiseläke	19
8	Vakuutusmaksun taso, maksutulo ja eläkevarat yksityisellä sektorilla	20
9	Koko lakisääteinen eläkemeno	21

1 Eläkeuudistus 2005

Eläkelainsäädäntöä uudistettiin merkittävästi vuoden 2005 alusta. Uudistuksen tavoitteena on kannustaa työntekijöitä jatkamaan työelämässä entistä pitempään. Keskimääräistä eläkkeellesiirtymisikää pyritään nostamaan pitkällä aikavälillä noin 2–3 vuodella. Tavoitteena on myös eliniän pitenemisestä ja eläkkeiden tason noususta seuraavan eläkemenojen kasvun hidastaminen ja sitä kautta työeläkemaksujen nousun hillitseminen.

Eläkeuudistus ja eläkkeiden laskentaperiaatteiden yhdenmukaistaminen teki mahdolliseksi myös työeläkelakien kokonaisuudistuksen. Työntekijän eläkelaki (TyEL) tulee voimaan vuoden 2007 alusta. TyEL korvaa työntekijäin eläkelain (TEL), lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (LEL) ja taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelain (TaEL).

Tässä luvussa selostetaan lyhyesti vuoden 2005 uudistuksen keskeisimpiä kohtia ja eläkkeiden määräytymiseen ja laskentaan vaikuttavia muutoksia.

Vanhuuseläkkeelle voi nyt jäädä joustavasti 63 ja 68 ikävuoden välillä. Työssä jatkaminen 63 vuoden iän täyttämisen jälkeen kannattaa, koska silloin eläkettä kertyy peräti 4,5 prosenttia vuosiansioista. Eläkkeelle siirtymisen voi lykätä 68 ikävuotta myöhemmäsikin. Tällöin eläkkeeseen saa 0,4 prosentin lykkäyskorotuksen 68 ikävuoden jälkeisiltä työssäolokuukausilta. Eläkkeen voi myös halutessaan varhentaa alkamaan jo 62 vuoden iässä, mutta silloin se jää pysyvästi jopa 7,2 prosenttia pienemmäksi kuin 63 vuoden iässä aloitettuna. Varhennettua vanhuuseläkettä pienennetään 0,6 prosenttia kutakin varhennettua kuukautta kohti.

Työeläkeuudistuksen yhteydessä sovittiin myös elinaikakertoimen käyttöönotosta. Kerroin pienentää alkavia eläkkeitä automaattisesti, jos keskimääräinen elinikä pidentyy. Se vaikuttaa ensimmäisen kerran vuonna 2010 alkaviin vanhuus- ja perhe-eläkkeisiin. Entisen tasoisen kuukausieläkkeen voi kerryttää työskentelemällä pitempään. Kerroin toimii periaatteessa myös toisin päin, joten elinajan odotteen lyhentymisen kasvattaisi eläkkeitä.

Eläkettä tai etuutta karttuu myös palkattomilta sosiaalietuusajoilta, joita ovat lasten syntymiseen ja hoitoon liittyvät ajat, opiskelu, työttömyys ja vuorotteluvapaa sekä sairaus- tai kuntoutusjaksot. Niistä karttuu eläkettä 1,5 prosenttia etuuksien perusteena olevista ansioista. Karttumaan vaikuttavat ansiot määräytyvät eri tavalla eri etuuslajeissa. Alle kolmivuotiaan lapsen hoidon ja opiskelun ajalta etuuden perusteena käytetään kiinteää laskennallista kuukausituloa. Vanhuuseläkettä ei voi kuitenkaan saada ainoastaan sosiaalietuuksien perusteella, vaan työntekijällä on oltava myös työansioista kertynyttä eläkettä.

Uudistuksen jälkeen eläkettä ei lasketa enää työsuhdekohtaisesti vaan kaikista 18–68-vuotiaana saaduista ansioista. Työntekijän ikä vaikuttaa karttumistahtiin, joka on 18–52-vuotiailla 1,5 prosenttia, 53–62-vuotiailla 1,9 prosenttia ja 63–68-vuotiailla 4,5 prosenttia vuosiansioista. Jos vanhuuseläkkeensaaja käy työssä, hänelle karttuu siitä uutta eläkettä

1,5 prosenttia vuodessa. Lisäksi eläkkeen määrää ei enää rajoiteta yhteensovituksella, joten se voi olla yksityisellä puolellakin yli 60 prosenttia ansioista ja on periaatteessa sitä suurempi mitä kauemmin työskentelee. Tapaturmaeläke ja liikennevakuutuksen perusteella maksettavat korvaukset vaikuttavat edelleenkin työeläkkeeseen.

Uudistuksen myötä muutettiin myös indeksien määräytymistapaa. Kaikki eläkkeeseen oikeuttavat ansiot tarkistetaan uuden lainsäädännön mukaan palkkakertoimella eläkkeelle-siirtymisvuoden tasoon. Palkkakerroin otettiin käyttöön vuoden 2005 alusta ja siihen vaikuttavat palkansaajien ansiotason muutos 80 prosentin osuudella ja kuluttajahintatason muutos 20 prosentin osuudella. Kaikki maksussa olevat eläkkeet tarkistetaan vuosittain työeläkeindeksillä, jossa ansiotason muutoksen osuus on 20 prosenttia ja hintatason muutoksen 80 prosenttia.

Vuoteen 2012 saakka on voimassa TEL-eläkkeisiin liittyvä suoja säännös, jonka perusteella eläkkeet voidaan laskea sekä uuden että vanhan lainsäädännön mukaan. Kahta laskentatapaa käytetään, jos työntekijä jatkaa eläkkeelle siirtymiseen saakka ennen vuotta 2005 alkaneessa työsuhteessa. Tällöin vuoden 2005 lainsäädännön perusteella laskettuun eläkkeeseen lisätään suojaosuus eli vanhalla ja uudella tavalla laskettujen eläkkeiden erotus.

Työeläkkeiden karttumisperiaatteiden muuttuminen vaikutti myös vakuutusmaksujen määräytymiseen. Eläkemaksuja maksetaan 18–68-vuotiaina. Maksajina ovat edelleen sekä työnantajat että työntekijät. Yli 53-vuotiailta peritään pysyvästi korkeampaa maksua (kerroin 19/15), koska heille karttuu eläkettäkin paremmin. Korkeampi työntekijän maksuosuus koskee myös yrittäjiä. Heidän maksuperusteisiinsa tuli toinenkin muutos vuoden 2005 alusta. Yrittäjät voivat nyt maksaa lisäakuutusmaksua tai pienennettyä vakuutusmaksua. Suurempi maksu parantaa kyseisen vuoden eläketurvaa ja vastaavasti pienempi maksu kerryttää vähemmän eläkettä. Ylöspäin voi joustaa 10–100 prosenttia ja alaspäin 10–20 prosenttia vahvistetun työtulon mukaisesta maksusta.

Eläkeuudistus koski myös muita kuin vanhuuseläkkeitä. Osa-aikaeläkkeen saamisen ikäraja nousi 58 vuoteen 1947 ja sen jälkeen syntyneillä, ja yksilölliseen varhaiseläkkeeseen ovat oikeutettuja vain ennen vuotta 1944 syntyneet. Lisäksi 63 ikävuoden jälkeen työkyvyttömäksi tuleville myönnetään työkyvyttömyyseläkkeen sijasta siihen mennessä karttunut vanhuuseläke. Tulevan ajan eläkekarttumaan ja ansioiden määrittelyyn tehtiin myös muutoksia, mutta niitä sovelletaan vasta vuoden 2006 alusta. Nuorille työkyvyttömille määriteltiin uudistuksessa viiden vuoden eläkkeellä olon jälkeen tehtävä, eläkkeiden tason säilyttämiseen tähtäävä kertakorotus. Korotus tehdään ensimmäisen kerran vuoden 2010 alussa.

Uuden lainsäädännön myötä työttömyyseläke poistuu vuonna 1950 tai sen jälkeen syntyneiltä. Heillä on kuitenkin oikeus saada työttömyyspäivärahaa entistä pitempään. Lisäksi pitkäaikaisesti työttöminä olleet, vuosina 1941–1947 syntyneet, voivat tietyin ehdoin saada Kelan maksaman eläketuen, joka koostuu kansaneläke- ja työeläkeosuudesta. Laki eläketuesta tuli voimaan 1.5.2005.

Edellä selostettuja uusia säännöksiä sovellettiin pääosin jo vuoden 2005 aikana, mutta niihin liittyy myös paljon työntekijän ikään liittyviä joustoja ja siirtymäaikoja.

2 Yksityisen sektorin eläkkeiden lukumäärä

Vuoden 2005 lopussa yksityisen sektorin eläkkeitä oli maksettavana kaikkiaan 1 223 700 (1 198 200), joista perhe-eläkkeitä noin 232 900 (231 100). Kokonaiskasvu oli 2,1 prosenttia (1,1 %). Nopeimmin muuttui vanhuuseläkkeiden lukumäärä, joka nousi 3,6 prosenttia (2,7 %) edellisestä vuodesta. Alkaneiden vanhuuseläkkeiden määrä lisääntyi peräti 11 prosentilla. Tämä selittyy pääasiassa sillä, että joustavan eläkeiän myötä vanhuuseläkkeelle on voinut jäädä jo 63 ikävuodesta lähtien. Vuonna 2005 vanhuuseläkemahdollisuus oli poikkeuksellisesti kolmella uudella ikäluokalla, joista erityisesti 1941 syntyneiden osuus oli keskimääraistä suurempi. Lisäksi 63 vuotta täyttäneille on voitu myöntää vanhuuseläke työkyvyttömyyseläkkeen sijaan ja myös 62 vuotta täyttäneille tietyin ehdoin varhentamaton vanhuuseläke työttömyyseläkkeen asemasta.

Taulukko 1. Yksityisen sektorin eläkkeiden lukumäärä 31.12.2005 eläkelajin ja viimeisen laitoksen mukaan.

	TEL	LEL	MEL	TAEL	YEL	MYEL	Yhteensä	Muutos % 2004/-05
Vanhuuseläke	437 003	76 923	4 920	2 597	58 712	142 087	722 242	3,6
Työkyvyttömyyseläke	129 453	34 688	1 997	2 241	16 564	13 942	198 885	1,4
Osa-aikaeläke	14 255	236	131	–	4 015	359	18 996	-12,7
Työttömyyseläke	40 165	6 842	105	1 078	1 043	1 420	50 653	-2,3
Perhe-eläke	117 258	39 136	1 595	458	24 901	49 572	232 920	0,8
Yhteensä 2005	738 134	157 825	8 748	6 374	105 235	207 380	1 223 696	2,1
Yhteensä 2004	716 570	155 053	8 597	4 859	102 279	210 841	1 198 199	

Eläkeuudistuksen jälkeen varhennetulle vanhuuseläkkeelle oli oikeus jäädä 62-vuotiaana. Tässä iässä alkaneiden vanhuuseläkkeiden määrä lähes kaksinkertaistui vuoden 2005 aikana. Kaikkiaan varhennettuna alkaneita vanhuuseläkkeitä oli vuoden lopussa noin 55 600 (54 800). Vuonna 2005 varhennettuja vanhuuseläkkeitä saattoi alkaa vielä 63 ikävuoden jälkeenkin, koska ennen 1947 syntyneille voitiin myöntää osa-aikaeläkkeen jälkeen alkava varhennettu vanhuuseläke vuoden 2004 säännöin.

Työkyvyttömyyseläkkeiden lukumäärä kasvoi vain reilun prosentin verran. Ammatillisella kuntoutuksella pyritään vähentämään tai myöhentämään työkyvyttömyyseläkkeiden alkamista. Kuntoutustukia, jotka ovat määräaikaista työkyvyttömyyseläkkeitä, oli vuoden 2005 lopussa voimassa noin 15 200 (14 800). Niiden lukumäärä kasvoi vuodesta 2004 saman verran kuin toistaiseksi myönnettyjen työkyvyttömyyseläkkeiden määrä, lähes 3 prosenttia. Noin 8 800 eli liki 4 prosenttia työkyvyttömyyseläkkeistä oli yksilöllisiä varhaiseläkkeitä, joiden määrä väheni edelleen voimakkaasti, koska vuoden 1943 jälkeen syntyneillä ei ole enää oikeutta yksilölliseen varhaiseläkkeeseen.

Työttömyyseläkkeiden lukumäärä pieneni hieman yli 2 prosenttia vuodesta 2004. Erityisesti vähenivät 62–64-vuotiaana alkaneet eläkkeet. Tämä johtui paitsi vanhempien ikäluokkien parantuneesta työllisyystilanteesta myös mahdollisuudesta jäädä vanhuuseläkkeelle. Työttömyyseläkkeitä ei myönnetä enää vuonna 1950 tai sen jälkeen syntyneille, joten niiden määrä tulee vastaisuudessa pienenemään entisestään.

Osa-aikaeläkkeitä oli vuoden 2005 lopussa voimassa lähes 13 prosenttia vähemmän kuin 2004, vaikka niitä alkoi melkein 40 prosenttia edellistä vuotta enemmän. Alkaneiden osa-aikaeläkkeiden lukumäärän kasvu selittyy sillä, että vuonna 2005 olivat osa-aikaeläkkeeseen oikeutettuja myös 1947 syntyneet. Tämä ikäluokka menetti vuoden 2003 lainmuutoksessa mahdollisuuden jäädä osa-aikaeläkkeelle 56-vuotiaana. Vuoden 2005 aikana 58-vuotiaana osa-aikaeläkkeelle jääneiden määrä nousi lähes kolminkertaiseksi. Osa-aikaeläkkeiden kokonaismäärän supistuminen johtuu osittain siitä, että osa niihin oikeutetuista vanhemmista ikäryhmistä on mahdollisesti jäänyt joustavasti vanhuuseläkkeelle tai jatkanut kokoaikatyössä. Perhe-eläkkeiden lukumäärä kasvoi edelleen alle prosentin vuosivauhtia.

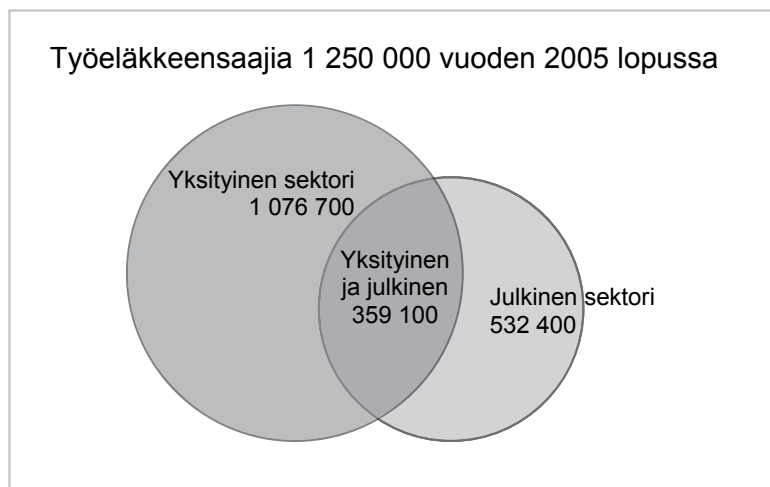
3 Eläkkeensaajien lukumäärä

Yksityisen sektorin eläkettä sai yhteensä noin 1 076 700 (1 057 200) eläkkeensaajaa vuoden 2005 lopussa. Luku sisältää noin 32 400 eläkkeensaajaa, jotka saivat maatalouden luopumiseläkejärjestelmien mukaista eläkettä.

Eläkkeensaajien lukumäärä on pienempi kuin eläkkeiden lukumäärä, sillä yksi henkilö voi saada samanaikaisesti kahta eri eläkettä. On hyvin yleistä, että perhe-eläkkeensaaja saa myös omaan työhönsä perustuvaa eläkettä, esimerkiksi vanhuuseläkettä. Omaa eläkettä sai vuoden 2005 lopussa yksityiseltä sektorilta kaikkiaan noin 996 300 henkilöä ja perhe-eläkettä noin 240 900 henkilöä. Sekä omaa että perhe-eläkettä sai yli 200 000 eläkkeensaajaa.

Työeläkkeensaajia oli vuoden 2005 lopussa yhteensä yli 1,2 miljoonaa. Yksityiseltä sektorilta eläkettä sai noin 86 prosenttia kaikista työeläkkeensaajista ja julkiselta sektorilta noin 43 prosenttia. Sekä yksityisen että julkisen sektorin työeläkettä sai noin 29 prosenttia eläkkeensaajista.

Kuva 1. Yksityisen ja julkisen sektorin työeläkkeensaajat 31.12.2005.

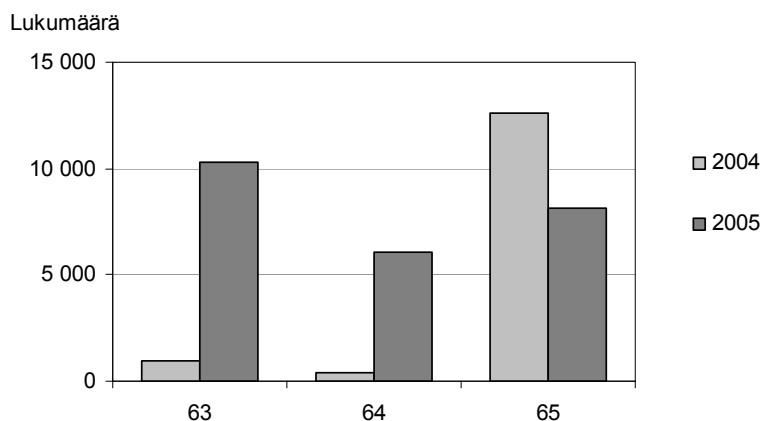


4 Eläkkeellesiirtymisiin odote ja vanhuuseläkkeelle siirtyneet

Eläkeuudistuksen keskeisenä tavoitteena on myöhentää pitkällä aikavälillä eläkkeellesiirtymisikää 2–3 vuodella. Eläkkeellesiirtymisikää mitataan eläkkeellesiirtymisiin odotteen avulla. Odote lasketaan eläkkeiden alkavuuksien avulla, joten se ei riipu väestön ikärakenteesta. Laskennassa oletetaan myös, että ikäluokittainen eläkealkavuus ja kuolevuus säilyvät tarkasteluvuoden tasolla. Eläkkeellesiirtymisikää ja eläkkeellesiirtymisiin odotetta on käsitelty tarkemmin Eläketurvakeskuksen tilastoraportissa 5/2006 (Eläkkeellesiirtymisikä työeläkejärjestelmässä).

Vuonna 2005 oli 25-vuotiaan eläkkeellesiirtymisiin odote yksityisellä sektorilla 59,4 vuotta. Odote ei noussut edellisestä vuodesta, koska joustavan vanhuuseläkeiän voimaantulon myötä vuonna 2005 eläkkeelle siirtyi poikkeuksellisen paljon 63–64-vuotiaita.

Kuva 2. Vanhuuseläkkeelle 63–65-vuotiaana yksityiseltä sektorilta siirtyneet vuosina 2004 ja 2005.



Kuvassa 1 on vertailtu 63–65-vuotiaana vanhuuseläkkeelle yksityiseltä sektorilta siirtyneiden lukumääriä vuosina 2004 ja 2005. Vanhuuseläkeiän jousto näkyy vuoden 2005 luvuissa 63–64-vuotiaana eläkkeelle siirtyneiden määrän huomattavana kasvuna ja toisaalta 65-vuotiaana vanhuuseläkkeelle siirtyneiden lukumäärän vähenemisenä.

Vuonna 2005 vanhuuseläkkeelle siirtyi 63–64-vuotiaana yhteensä noin 16 000 henkilöä. Heistä arviolta 10 000 oli vuosina 1940–1942 syntyneitä, jotka saattoivat valita ikäänsä perusteella joustavasti eläkkeelle siirtymisen ajankohdan.

Ikääntyneiden työssä jatkamista eläkeuudistuksen jälkeen on tutkittu Työeläkevakuuttajat TELA ry:n tutkimuksessa keväällä 2006. Uudistus näyttäisi vaikuttavan työssä jatkamiseen. Korotetulla karttumalla on merkitystä etenkin yksityisellä sektorilla työskenteleville naisille ja pienipalkkaisille. Hyvä työympäristö ja siihen liittyvät tekijät kannustivat kuitenkin parhaiten työssä jatkamiseen 63 ikävuoden jälkeen.

5 Eläkkeiden indeksitarkistukset

Vuoden 2005 alusta muutettiin työeläkkeiden ja niihin liittyvien ansioiden tarkistamisessa käytettävien indeksien määräytymistapaa. Eläkkeen perusteena olevat ansiot tarkistetaan nyt palkkakertoimella, johon vaikuttavat palkansaajien ansiotason ja kuluttajahintojen muutokset. Ansiotason vaikutus on 80 prosenttia ja kuluttajahintojen muutoksen vaikutus 20 prosenttia. Maksussa olevia eläkkeitä tarkistetaan työeläkeindeksillä (entinen eläkeikäisen indeksi). Työeläkeindeksissä ansiotason muutoksen osuus on 20 prosenttia ja hintatason muutoksen 80 prosenttia. Vanha työikäisen indeksi eli TEL-puoliväli-indeksi on käytössä vielä vuoteen 2012 saakka. Se määräytyy puoliksi palkkojen ja puoliksi kuluttajahintojen vuosimuutosten perusteella. Puoliväli-indeksiä käytetään, jos eläke lasketaan ennen vuotta 2005 sovellettavan lainsäädännön mukaan. Kansaneläkeindeksin määräytymistapa säilyi ennallaan eläkeuudistuksessa.

Taulukko 2. TEL-indeksit, palkkakerroin ja kansaneläkeindeksi vuosina 2003–2005.

Vuosi	Työikäisen indeksi / Puoliväli-indeksi		Eläkeikäisen indeksi / Työeläke-indeksi		Palkka-kerroin		Kansaneläke-indeksi	
		Muutos %		Muutos %		Muutos %		Muutos %
2003	2103	2,39	2002	1,73			1349	1,20
2004	2151	2,28	2028	1,30	1,000		1357	0,59
2005	2191	1,86	2047	0,94	1,028	2,80	1362	0,37

Vuotuiset indeksikorotukset ovat selvästi pienentyneet tarkastelujaksolla ennen kaikkea matalaksi jääneen inflaation vuoksi. Kansaneläkeindeksin muutokset ovat huomattavasti TEL-indeksejä vaatimattomampia, koska kansaneläkeindeksi määräytyy vain kuluttajahintojen kehityksen perusteella.

6 Yksityisen sektorin eläkemeno

Yksityisen sektorin työeläkkeitä maksettiin vuonna 2005 yhteensä 8 715 miljoonaa euroa (8 330 miljoonaa euroa). Tämän lisäksi maksettiin 147 miljoonaa euroa maatalouden erityiseläkkeitä. Julkisen sektorin eläkelaitokset maksoivat yksityisen sektorin eläkkeistä kaikkiaan 46 miljoonaa euroa ns. VILMA-eläkkeinä. Rekisteröidyn lisäturvan osuus eläkemenosta oli 189 miljoonaa euroa (188 miljoonaa euroa).

Yksityisen sektorin eläkemeno kasvoi yhteensä 4,6 prosenttia (4,4 %) vuodesta 2004. Muutos edellisen vuoden vastaavaan kasvuun verrattuna oli vähäinen. Eläkeuudistus ei juuri lisännyt eläkemenoa, sillä eläkkeelle siirryttiin varsin maltillisesti. Eläkemenon kasvua hillitsivät myös indeksikorotusten pieneneminen sekä osa-aikaeläkkeiden, yksilöllisten varhaiseläkkeiden ja työttömyyseläkkeiden määrään huomattava lasku. Lähivuosina eläkemenoa nostavat yhteensovituksista luopuminen ja alkavien eläkkeiden entistä korkeampi taso. Elinaikakerroinkaan ei vielä pienennä eläkkeitä.

Taulukko 3. Yksityisen sektorin eläkemeno vuonna 2005 eläkelajin ja viimeisen laitoksen mukaan, miljoonaa euroa.

	TEL	LEL	MEL	TAEL	YEL	MYEL	Yhteensä	Muutos % 2004/-05
Perusturva								
Vanhuuseläke	3 979,7	413,5	63,7	10,6	475,3	453,8	5 396,6	8,7
Työkyvyttömyyseläke	1 153,5	192,0	22,7	7,9	142,1	73,6	1 591,8	-0,5
Osa-aikaeläke	105,6	1,4	1,4	–	28,1	1,6	138,1	-13,2
Työttömyyseläke	443,8	58,8	1,4	6,5	8,7	9,9	529,2	-6,6
Perhe-eläke	582,1	104,4	10,7	0,9	95,4	77,1	870,5	2,3
Perusturva yhteensä	6 264,7	770,1	99,9	25,9	749,6	616	8 526,2	4,7
Lisäturva	181,3	0,5	0,0	0,3	6,6	0,4	189,2	0,7
Yhteensä 2005	6 446,0	770,6	99,9	26,2	756,2	616,4	8 715,4	4,6
Yhteensä 2004	6148,2	750,8	95,6	20,0	714,6	600,8	8 330,0	

Eri eläkelajeista nousi odotetusti eniten vanhuuseläkemeno. Kasvu oli perus- ja lisäturva mukaan lukien 8,5 prosenttia vuodesta 2004. Edellisen vuoden vastaavaan kasvuun verrattuna muutos oli vain 1,3 prosenttiyksikköä, joten tahti oli siirtymävaiheesta huolimatta varsin maltillista.

Työkyvyttömyyseläkemeno laski puoli prosenttia. Yksilöllisinä varhaiseläkkeinä maksettiin melkein 112 miljoonaa euroa, joka on lähes neljänneksen vähemmän kuin vuonna 2004. Tämä meno pienenee tulevaisuudessa edelleen, koska yksilöllisiä varhaiseläkkeitä ei myönnetä enää 1944 ja sen jälkeen syntyneille.

Työttömyyseläkkeitä maksettiin viime vuonna lähes 7 prosenttia vähemmän kuin 2004. Työttömyyseläke on tulevaisuudessa poistuva eläkelaji, sillä työttömyysajan toimeentulo turvataan päivärahalta. Ikääntyneiden työllisyyden uskotaan myös kehittyvän suotuisasti lähivuosina.

Osa-aikaeläkemeno pieneni yli 13 prosenttia. Osa-aikaeläkkeeltä on selvästi siirrytty vanhuuseläkkeelle, koska 63-vuotiaana päättäneiden osa-aikaeläkkeiden määrä oli moninkertainen aikaisempiin vuosiin verrattuna. Sen sijaan osa-aikaeläkeoikeuden vuoden 2005 aikana saaneet 58-vuotiaat jäivät ennakoidusti eläkkeelle ja kasvattivat osaltaan eläkemenoa.

Perhe-eläkemeno oli perus- ja lisäturva mukaan lukien 905 miljoonaa euroa ja se kasvoi 2,2 prosenttia vuodesta 2004. Perhe-eläkemenon kehitykseen vaikuttavat pääasiassa leskien ja alle 18-vuotiaiden lukumäärä sekä edunjättäjien ansioiden ja eläkkeiden taso. Eläkeoikeus on nais- ja miesleskillä sekä rekisteröidyn parisuhteen perusteella. Perhe-eläkettä määrättäessä yhteensovitus tehdään eläkeuudistuksen jälkeen vain liikennevahinko- ja tapaturmavakuutusetuuksien kanssa, tosin vuoden 2004 säännöksiä sovelletaan tietyin ehdoin myöhemminkin. Eläkesovitus tehdään leskeneläkkeisiin kuten ennenkin.

7 Yksityisen sektorin eläkkeiden keskimäärä ja eläkkeensaajan kokonaiseläke

Taulukko 4. Yksityisen sektorin keskimääräinen eläke eläkelajin ja viimeisen laitoksen mukaan 31.12.2005, euroa/kk.

	TEL	LEL	MEL	Tael	YEL	MYEL	Kaikki	Muutos % 2004/-05
Vanhuuseläke	776	453	1092	385	691	267	635	4,4
Varh. vanhuuseläke	884	268	1010	454	710	227	773	1,8
Työkyvyttömyyseläke	731	459	907	298	691	427	656	-0,2
Yksilöllinen varhaiseläke	1039	669	1344	396	843	474	949	2,7
Osa-aikaeläke	581	479	828	–	575	375	576	1,2
Työttömyyseläke	930	713	1194	572	698	559	878	-0,5
Perhe-eläke	414	222	553	170	319	129	311	1,3
Keskimäärin	715	408	949	370	599	247	586	3,0

Taulukon 4 keskimääräiset eläkkeet sisältävät ainoastaan yksityisen sektorin perusturvan mukaisen eläkkeen määrän, jossa ei ole mukana rekisteröityjä eikä vapaamuotoisia lisäeläkkeitä. Luvut ovat lisäksi ns. viimeisen eläkelaitoksen maksamia yksityisen sektorin keskimääräisiä eläkkeitä eivätkä siis lakikohtaisia keskieläkkeitä.

Eläkkeensaajan kokonaiseläke koostuu kaikkien eläkelakien, myös julkisen sektorin eläkelakien mukaisista eläkkeistä sekä mahdollisesta kansaneläkkeestä ja SOLITA-eläkkeen osasta. SOLITA-eläkkeitä ovat sotilasvamma- ja sotilastapaturmalain sekä liikenne- ja tapaturmavakuutuslain mukaiset eläkkeet. Eläkkeensaajan keskimääräinen kokonaiseläke on käytännössä lähes kaksinkertainen taulukossa 4 esitettyyn eläkkeen keskimäärään (586 euroa/kk) verrattuna.

Yksityiseltä sektorilta omaa eläkettä saavien keskimääräinen kokonaiseläke vuoden 2005 lopussa oli 1 109 euroa kuukaudessa. Se oli 27 euroa korkeampi kuin vuotta aikaisemmin. Naisten kokonaiseläke nousi suhteellisesti hieman miehiä nopeammin. Kansaneläkeosuus pieneni edelleen.

Taulukko 5. Yksityiseltä sektorilta omaa eläkettä saavien keskimääräinen kokonaiseläke 31.12.2005, euroa/kk. Osa-aikaeläkettä saavat eivät ole mukana taulukon luvuissa.

	Miehet	Naiset	Kaikki
Keskimääräinen kokonaiseläke	1 271	966	1 109
– työeläkkeen osuus (yks. + julk.)	1 112	749	919
– Kelan eläkkeen osuus	126	199	165
– SOLITA-eläkkeen osuus	33	17	25
Eläkkeensaajien lukumäärä	458 100	519 200	977 300

8 Vakuutusmaksun taso, maksutulo ja eläkevarat yksityisellä sektorilla

Keskimääräinen TEL-maksu oli 21,6 prosenttia vuonna 2005. Se nousi 0,2 prosenttiyksikköä edellisestä vuodesta. Alle 53-vuotiaiden työntekijöiden maksuosuus ei kasvanut, sen sijaan 53 vuotta täyttäneiden maksu nostettiin 5,8 prosenttiin. Eläkeuudistuksen jälkeen 53 vuotta täyttäneet maksavat pysyvästi nuoria korkeampaa maksua, mikä koskee myös LEL:n ja TaEL:n mukaan vakuutettuja sekä yrittäjiä. MEL-maksun maksavat puoliksi työnantaja ja työntekijä, joiden osuudet olivat 11 prosenttia vuonna 2005. Kolmen viimeisen vuoden maksukehitys selviää taulukosta 6.

Taulukko 6. Keskimääräinen vakuutusmaksu prosentteina palkoista tai työtuloista vuosina 2003–2005.

	TEL	LEL	TAEL	Työntekijät		MEL	YEL	MYEL
				alle 53 v.	53 v. täyttäneet			
2003	21,4	22,2	17,8	4,6	4,6	21,0	20,1	10,7
2004	21,4	22,4	18,6	4,6	4,6	21,0	19,8	10,8
2005	21,6	22,7	19,6	4,6	5,8	22,0	*20,1	10,8

Alle 53-vuotiaiden YEL-maksuprosentti ja MYEL-perusprosentti olivat 21,4 prosenttia työtuloista ja 53 vuotta täyttäneiden osuus 22,6 prosenttia. Keskimääräinen YEL-maksu on pienempi kuin täysi maksu, koska aloittava yrittäjä saa vakuutusmaksuunsa alennuksen 48 kuukauden ajalta. Alennus on 75 prosenttia täydestä maksusta. MYEL-maksu on porrastettu työtulon suuruuden mukaan.

Vakuutusmaksutulo, joka sisältää myös lisäturvan oli vuonna 2005 arviolta 9,5 miljardia euroa (9 miljardia euroa). Maksutuloon ei sisälly valtion osuutta yrittäjä- ja merimieseläkeistä eikä Työttömyysvakuutusrahaston maksamaa vakuutusmaksua. Työeläkelaitosten eläkevarat vuoden 2005 lopussa olivat noin 73 miljardia euroa.

Laskuperustekorko laski vuoden 2005 alussa 4,75 prosenttiin, josta se nousi 1.7.2005 alkaen 5,5 prosenttiin.

9 Koko lakisääteinen eläkemeno

Eläkelaitokset maksoivat lakisääteisiä eläkkeitä vuonna 2005 arviolta 17,7 miljardia euroa. Kokonaiseläkemeno kasvoi 3,6 prosenttia edellisestä vuodesta. Koko lakisääteisen eläkemeno osuus bruttokansantuotteesta oli 11,4 prosenttia eli sama kuin vuonna 2004.

Taulukossa 7 on esitetty vuosien 2003–2005 kokonaiseläkemenot jaoteltuna eri eläkejärjestelmien mukaan. Siihen on otettu mukaan yksityisen sektorin eläkkeiden lisäksi maatalouden erityiseläkkeet, julkisen sektorin työeläkkeet, sotilasvamma- ja sotilastapaturmalain sekä liikenne- ja tapaturmavakuutuslain mukaiset eläkkeet ja kansaneläkkeet.

Maatalouden erityiseläkkeet sisältävät luopumis- ja sukupolvenvaihdoseläkkeet sekä luopumiskorvaukset ja -tuet. Julkisen sektorin työeläkkeet koostuvat valtion, kuntien, kirkon, Suomen Pankin, Ahvenanmaan maakunnan hallituksen ja Kansaneläkelaitoksen toimihenkilöeläkkeistä.

Taulukko 7. *Lakisääteinen eläkemeno vuosina 2003–2005, miljoonaa euroa.*

	2003	2004	2005	Muutos % 2004/-05
Yksityisen sektorin työeläkkeet	7 978	8 330	8 715	4,6
Maatalouden erityiseläkkeet	160	152	147	-3,3
Julkisen sektorin työeläkkeet	5 104	5 339	5 538	3,7
Sotilasvamma-, liikenne- ja tapaturma- vakuutuslain mukaiset eläkkeet*	506	542	555	2,4
Kansaneläkkeet	2 766	2 738	2 761	0,8
Yhteensä	16 514	17 101	17 717	3,6
Osuus BKT:stä, %	11,5	11,4	11,4	

* Vuoden 2004 ja 2005 SOLITA-eläkkeet ovat arvioita.

K KATSAUKSIA

Eläketurvakeskuksen ajankohtaiskatsaukset vuonna 2006

1/2006	Yrittäjien lakisääteinen sosiaaliturva Euroopassa
2/2006	Eläke- ja muun sosiaaliturvan kehittäminen – työryhmäkatsaus
3/2006	Yksityisen sektorin eläketurva vuonna 2005

Eläketurvakeskus 
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin 010 7511

Faksi (09) 148 1172

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Tfn 010 7511

Fax (09) 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 ELÄKETURVAKESKUS

Finland

Tel. +358 10 7511

Fax +358 9 148 1172

www.etk.fi